

Kommunikaatio

Elina Kontu & Risto Hotulainen

Käyttäytymistieteellinen tiedekunta / Erityispedagogiikka

Kommunikaatio ja minätietoisuus Sisällysluettelo:

- I Minäkäsityksen määrittelyä
- II Minäkäsityksen normatiiviset kehitysvaiheet ja vaikutus kommunikaatioon

2

I Minäkäsityksen määrittelyä

...ei ole yhtä yleistä määritelmää eikä selvää sääntöä miten käsitteitä käytetään

- Helposti sekoitetaan jopa minäkäsitys ja itsetunto
- Ongelmana teksteissä pääasiassa käsitteiden kirjo
- a) Minäkäsitykseen
 ...minäkuva, identiteetti, minätietoisuus
- b) Itsetuntoon
 ...tyytyväisyys, itsekunnioitus, itsetuntemus,

3

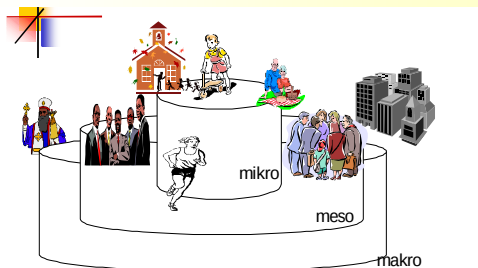
Minäkäsitys; pohja ajattelulle

- Toimintaa ohjattessamme minäkäsitys muotoutuu
- Miten tulkitsemme kokemuksemme → vaikuttaa minäkäsitykseen, joka taas ohjaa toimintaa
- Yksilön minäkäsitys on jatkuva itsenmäärittelyprosessi
- Keskiössä ympäristön kannustimet, tuki, ja palaute
- Ihmisellä on tarve yrittää selvittää mikä ja millainen hän on.
- Taustalla tarve myös testata itseä ("Olen hyvä poika").
- → miten hyvin yksilö onnistuu tässä tehtävässä ja kuinka tyytyväinen hän on omaan määritelmäänsä määrittää yksilön yleisen tyytyväisyyden itseensä (itsetunto).

4

Minäkäsitys on yhteydessä ympäristöön

6

5

Minäkäsityksen käsitteellistämisestä

William James

- Hahmotti teoreettiset päälinjat nykyiselle minäkäsitys-käsitteelle
 - Subjekttiivinen, I-self ja objektiivinen Me-Self minäkäsitys
- Perusta myös minäkäsityksen hierarkkisuuudelle ja spesifisyydelle (sosiaalinen, henkinen, materiaallinen minä)
 - Esim. Sosiaalisten minäkäsitysten moninaisuus
 - Huomasi myös toisilleen ristiriitaisten tavoitteellisten minäkäsitysten olemassaolon
 - Tärkeällä alueella epäonnistuminen vaikuttaa yleiseen itsearvostukseen (itsetunto)

6

1

9

10

11

15

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Objektiivinen minä → n. 1½v. lapsi osaa nimetä itsensä peilistä
→ lapsi ei kuitenkaan ymmärrä vanhempien antaman
 palautteen merkitystä ja ei osaa ottaa vastaan → läkee osittain, jos
 vanhempi ei ole läsnä
- 1½ v. Lapsi iloitsee 1x tornin tai palapelin rakentamisesta,
 ilman vanhempien palautetta
- 2v. etsii vanhempien reaktioita hyvistä suorituksista ja välttää
 negatiivisia vastauksia; epävarmojen tilanteiden ja
 epäonnistumisen palautemallin ensi vaiheita
→ lapsi ei kuitenkaan osaa ottaa
 palautetta vastaan
- 3v. Enää ei tarvita muiden läsnäoloa tunteiden varmistamiseksi

13

II Minäkäsityksen normatiivinen kehitys (Harter)

- Minäkäsityksen kehitys on yhteydessä kognitiiviseen kehitykseen.
- Voidaan erottaa erillisiä kehityskausia jolloin minäkäsitys kehittyy
 → **normatiivisia** muutoksia

Kognitiivinen rakenne

- Kuitenkin, selviä eroja voi olla tiettyjen yksilöiden, osaamisalojen ja
 sosiaalisten yhteyksien osalta.

Sosiaalinen rakenne

- Ympäristö eli miten vanhemmat/huoltajat, ystävät, ohjaajat,
 opettajat jne. vaikuttavat minäkäsityksen kehitykseen ja
 sen normatiiviseen rakenteeseen

"...vaikka ideaalisesti voidaan ajatella, että lapsi löytää
 vähitellen itse itsensä (määrittää itsensä) on hän toisaalta
 saamansa hoidon ja tuen armoilla"

14

Varhaislapsuudessa (3-4v.)

- kuvaukset ovat hyvin konkreettisia ja sisältävät kuvauksia
 havaittavista a) ominaisuuksista: "Osaan sukeltaa", "...numerot",
 b) kyvyistä: "Olen vahva", "...nopea",
 c) tunteista: "Olen iloinen/surullinen",
 d) mielihaluista: "Pidän jätteistä", "...kissoista",
 e) asennoista: "Olen pilossa sohvan takana. Yritä."
- Kuvaukset irrallisia → ei ymmärrä yhteyksiään
 toisiinsa eli ei ymmärrä eroja
→ ei ymmärrä eroja
 toisiinsa
- Ominaisuudet ovat pysymättömiä → ei ymmärrä eroja
 toisiinsa ja lapsilla ei ole mahdollisuutta
 vertailla toisiinsa
- Lapsen ei kykene erottaa omaa ideaalista (osaan A,B,C... ja K)
- Ei mahdollisuutta vertailla onnistumista ja epäonnistumista toisessa
 lajissa.
- Määritelmät yleensä hyvin positiivisia
- HUOM: Poikkeavuus tässä suhteessa merkki jostain vakavasta

15

Esikouluikä (5-7 v.) "keskilapsuus"

- Lapset pystyvät muodostamaan luetteloita, missä he ovat
 hyviä
- Myös kuvittelu kehittyy ja auttaa lasta ottamaan leikeissä
 aikuisen ja itsensä roolit.
- Dualismi vallitsee edelleen (hyvä – paha, kiva – ilkeä jne.)
- Vallalla edelleen positiivinen minäkäsitys

→ nopea taitojen kehittyminen tarjoaa syyn positiivisiin arvioihin
 → Jotkut lapset pystyvät tuen avulla huomioimaan oman
 suorituksen parantamisen
 → Vallalla voimakas usko, että yritys tuo onnistumisen (toisaalta
 tutkimus on osoittanut, että kaikki lapset eivät kuulu tähän
 kategoriaan, esim. Dweck, 1995)

16

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Lapset käsittävät aikuisten arvioinnin standardit ja
 yrittävät käyttää tätä tietoa ohjaamaan käytöstä
- He eivät pysty arvioimaan käytöstään
→ ei ymmärrä eroja
 toisiinsa
- Väliaikaista vertailua (ei arviointia suhteessa
 muihin),
→ ei ymmärrä eroja
 toisiinsa
- Jotkut lapset jo tässä iässä murehtivat mahdollisia virheitä
→ ei ymmärrä eroja
 toisiinsa
- Jotkut oppilaat saattavat välttää niiden strategioiden
 käyttöä → ei ymmärrä eroja
 toisiinsa
- Ympäristön arviointikäytännöt (kotona / tarhassa)
 vaikuttavat muodostuviin käyttäytymismalleihin

17

Mitä voidaan tehdä

- Lapset eivät osaa analysoida tekemiään virheitä niin, että
 heidän itsensä täytyisi muuttua → ympäristön muutos
 auttaa
- Epärealistisuus
- Ongelmana "negatiiviset lapset" (täysin
 paha/tyhmä/surullinen/ huono)
- Korjaavana keinona voi koettaa minäpiiristä:

18

Keskilapsuus (8-11v.)

- Minä pystytään kuvailemaan (ei vain konkreettisesti)
- Yhä kasvavassa määrin suhteessa muihin
- Yleistyksiä ja yläkäsitteitä, joilla minää kuvataan
 - (vrt. taito vai yleisty)
- Minäkuvaukset liittyvät myös tarkemmin spesifiisiin tilanteisiin
- Tässä vaiheessa pystytään myös muodostamaan määritelmiä suhteessa itsearvostukseen ja selittää miksi (olen tyytyväinen itseeni, koska...)
- Voidaan yhdistää sekä positiivisia että negatiivisia arvioita (älykäs - tyhmä, kiva - ilkeä, hyvä - paha)
- Minä siirtyy lähemmäs toisten arvioimaan kuvaa itsestä

19

Sosiaalisen ympäristön vaikutus

- Lapset oppivat vertailemaan ympäristön kannustuksesta suoritustaan a) eri aloilla ja lajeissa ja myös b) suhteessa toisiin
- Eri osaamisalojen vertailujen puuttuessa realistisen (normatiivisen) minäkuvan kehitys voi viivästyä
- Tai palautteen ollessa aina negatiivista ei opita yhdistämään eikä arvioimaan omia ominaisuuksia
- Sukupuolisuus voimistuu
- Sisäistetään ulkoisia ohjeita (Deci & Ryan)
- Minä yhä voimakkaammin määritellään suhteessa toisiin
 - (heikot - erityisryhmät vaarassa)
- Yrittämisen kaksiteräinen miekka

20

Ohjaavia toimenpiteitä

- Negatiiviset itsearvioinnit ja itsearvostus
 - Ensin tulee selvittää onko arvioinnit lähelläkään totuutta (+/-)
 - Jos on selviä puutteita *taidoissa* on pyrittävä luomaan "portfoliomainen" taitojen parantamiseen liittyvä ohjelma
 - Jos arviot epärealistisia, on konkretian kautta pyrittävä antamaan kokonaiskuva tilanteesta ja tuettava positiivisemmän minäkuvan omaksumista
 - Epäkypsät arviot itsestä (täysin tyhmä / paha), esim. dysleksia / käytöshäiriö (korjaus positiivisen kautta)
 - "Köyhä minäkuva"
 - tukiessa oppimista tulee varmistaa, että peruskertomus on kunnossa ja lapsella on tarpeeksi käsitteitä määritellä itsensä

21

Nuoruus, minä ja kommunikaatio (12-15)

- Formaaliset operaatiot, tulisi pystyä rakentamaan hyvä teoria... ja testaamaan se.
- Minä poikkeuksesta on vahvasti määritelty sosiaalisten suhteiden ja oman hyväksynnän kautta
 - (kukaan ei ole täysin oikeassa, kukaan ei ole täysin väärässä, kukaan ei ole täysin onnellinen, kukaan ei ole täysin epäonnellinen...)
- Minä jatkaa rakenteellista kehittymistään/eriytymistään
- Yleistyks (abstraktiot minään) kasvavat: avoin vs. ujo
 - yhä tarkempia yleistyksiä (mitä osalla ne pysyvät entiaan),
 - yhä enemmän yleistyksiä (all-or-none) - pohjalla
 - abstraktion määrä lisääntyy (mitä syvälle voidaan ajatella ja tulkita) - pohjalla

22

- Nuoret eivät ole huolissaan, että heidän roolinsa vaihtuvat (hiljainen, riehakas, tarkkaavainen...jne...)

- He harvoin pohdiskelevat vielä (miksi olen niin erilainen...?)
 - Olen ilkeä toisille ja mukava toisille... eikä siinä nähdä mitään ongelmaa...
- Sosiaalinen vertailu jatkuu, ja sisäistetään muiden nuorten arvomaailma, "koulutuloksilla ja menestyksellä ei sovi levennellä, ei ole coolia",
- Ongelmia saattavat aiheuttaa vanhempien (tärkeiden ihmisten) arvot ja mielipiteet (anoreksia, depressio jne...)
- Tärkeää on, että nuoret saavat omasta osaamisestaan ja tekemistään palautetta (vahvuudet, heikkoudet, jne...)

23

Ympäristön vaikutus

- Tutkimuksissa havaittu, että toveripiiriin (koulu) hyväksyntä ja vanhempien hyväksyntä ovat edelleen keskeisiä itsearvostusta määrääviä tekijöitä myös tässä ikävaiheessa
- Ulkopuolisen tuki auttaa parhaiten niitä nuoria, joilla on joku vahvuusalue
- Ongelmallisia ne nuoret, jotka arvioivat "kaikki" kompetenssinsa alhaiseksi
 - täytyy ottaa selvälle → selvät taitojen kehitysohjelma ja toivon perspektiivin luominen

24

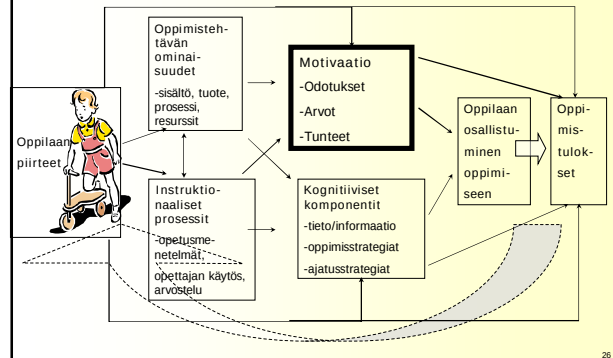
Minäkäsitys ja motivaatio

- Oppilaiden käsitykset omasta pätevyydestään (eli odotukset) vaikuttavat lasten käytökseen jatkossa (vrt. koulukokemukset ja ja niiden tulkinnat)
- Sekä ulkoinen että sisäinen palautejärjestelmä muodostavat pohjan motivaatiolle
- Positiivinen oppijaminäkäsitys on positiivisesti yhteydessä yrittämiseen, kurssien valintaan, akateemisiin tavoitteisiin, akateemisiin tuloksiin, lukion päättämiseen, yliopistoon hakemiseen, ammatteihin...
- Yhteydessä myös positiivisiin suorituksiin, psykologiseen terveyteen, koulumieliopiteisiin ja sosiaalisten suhteiden solmimiseen
 - OPS: Tavoitteena positiivinen minäkäsitys

25

Miten minäkäsitys sijoittuu oppimistilanteeseen

26